

HISTORY STUDIES

INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 / (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume: 14, Issue: 3, August 2022

www.historystudies.net

SOĞUK SAVAŞ YILLARINDA TÜRK SİNEMASI'NDA SOL DÜŞÜNCE: GENÇ SİNEMACILAR TOPLULUĞU VE DEVRİMCİ SİNEMA TARTIŞMALARI (1968-1971)

*Left Thought in Turkish Cinema in the Years of the Cold War:
Young Filmmakers Community and Revolutionary Cinema Discussions (1968-1971)*

Dr. Öğrt. Üyesi Ceyda Tuna Kocaoğlu

Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi

ckocaoglu@bandirma.edu.tr

Makale Türü-Article Type : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-Received Date : 17.02.2022
Kabul Tarihi-Accepted Date : 25.07.2022
DOI Number : 10.9737/hist.2021.1099

Atıf – Citation:

Ceyda Tuna Kocaoğlu, "Soğuk Savaş Yıllarında Türk Sineması'nda Sol Düşünce: Genç Sinemacılar Topluluğu ve Devrimci Sinema Tartışmaları (1968-1971)", *History Studies*, 14/3, Ağustos 2022, s. 711-725.

**SOĞUK SAVAŞ YILLARINDA TÜRK SİNEMASI'NDA SOL
DÜŞÜNCE: GENÇ SİNEMACILAR TOPLULUĞU VE DEVRİMCİ
SİNEMA TARTIŞMALARI (1968-1971)**

**Left Thought in Turkish Cinema in the Years of the Cold War:
Young Filmmakers Community and Revolutionary Cinema Discussions (1968-1971)**

Dr. Öğrt. Üyesi Ceyda Tuna Kocaoğlu

Öz

20. Yüzyılda siyasal ve toplumsal yaşamın en önemli dönemlerden biri Soğuk Savaş yılları olmuştur. 1945'te II. Dünya Savaşı'nın sonrasında başlayan ve hemen hemen yüzyılın sonuna kadar devam eden Soğuk Savaş sadece iki büyük gücün, ABD ve Sovyet Rusya, uluslararası ilişkilerde yürüttüğü kıyasıyla bir mücadele olarak kalmamıştır. Hemen bütün dünyada birçok ulusun yaşamında derin etkiler bırakmıştır. Bir tarafta kapitalizmin savunucusu ABD, diğer tarafta Sovyet Rusya kendi inandıkları siyasal ve toplumsal düzeni hâkim kılmaya adanmış bir mücadele içinde girmişler bu mücadele başta yakın çevre ülkeleri olmak üzere kısa süre içinde tüm dünya milletlerinin mücadelesi haline gelmiştir. Daha da ilginç olanı mücadelenin siyasal kurum ve ortamların dışına çıkarak toplum hayatının tüm alanlarında etkili olmasıdır. Bu alanlardan biri de sinema olmuştur. Özellikle 1968 yılından itibaren sanatın hemen her alanında kendi taraftarlarını ortaya çıkaran bu mücadele sinemada çok daha ön planda olmuştur. Türkiye'de de 1968 yılından itibaren sinema sol ve sağ düşüncelerin rekabet alanlarından biri haline gelmiştir. Bu çerçevede sol çevrelerce kurulu düzenin sineması olarak görülen Yeşilçam'ın karşısında Devrimci sinema anlayışıyla ortaya çıkan Genç Sinemacılar Topluluğu, Genç Sinema Dergisi etrafında bir araya gelerek büyük bir mücadele başlatmışlardır. Başta Yeşilçam'ın batı emperyalizminin etkisindeki sinema anlayışı olmak üzere hükümetin sansür aracılığıyla sinema üzerinde kurmak istediği baskı Genç Sinemacılar Topluluğunun sert eleştirilerine hedef olmuştur. Bu çalışmada, Genç Sinema Dergisinde kaleme alınan yazılar çerçevesinde 1968-1971 yılları arasında Yeşilçam'a karşı yürütülen mücadele ve sinemada oluşturulmaya çalışılan devrimci sinema anlayışı ele alınarak incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler Soğuk Savaş, Genç Sinemacılar Topluluğu, Yeşilçam, Devrim, Sansür.

Abstract

One of the most important periods of political and social life in the 20th century has been the Cold War years. In 1945, The Cold War, which started after the Second World War and lasted almost until the end of the century, did not remain as a cutthroat struggle waged by only two great powers, the USA and Soviet Russia, in international relations. It has left a deep impact on the lives of many nations almost all over the world. On the one hand, the defender of capitalism, the USA, and on the other hand, the Soviet Russia, entered into a great struggle in order to dominate the political and social order they believed in. This struggle has become the struggle of all the nations of the world in a short time, especially the neighboring countries. What is more interesting is that the struggle goes beyond political institutions and environments and is effective in all areas of social life. One of these areas has been cinema. Especially this struggle, which has revealed its supporters in almost every field of art since 1968, has been much more prominent in cinema. In Turkey, since 1968, cinema has become one of the competition areas of left and right thoughts. In this context, the Young Filmmakers Community, which emerged with the revolutionary cinema approach, against Yeşilçam, which is seen as the cinema of the established order by left-wing circles, came together around the Young Cinema Magazine and started a great struggle. The pressure that the government wanted to put on cinema through censorship, especially Yeşilçam's understanding of cinema under the influence of western imperialism, was the target of harsh criticism from the Young Filmmakers Community. In this study, within the framework of the articles written in the Young Cinema Magazine, the struggle against Yeşilçam between the years 1968-1971 and the revolutionary cinema understanding that was tried to be created in cinema will be examined.

Keywords: Cold War, Young Filmmakers Community, Yeşilçam, Revolution, Censorship

Giriş

II. Dünya Savaşı sonrasında ABD ve Sovyet Rusya arasındaki kıyasıya mücadelenin adı olan Soğuk Savaş başta ABD olmak üzere Avrupa ve bütün dünyada etkisini hemen her alanda göstermiştir. İki kutuplu uluslararası ilişkiler düzleminde yaşanan gerginlikler çok geçmeden ülkelerin iç siyasal düzenlerinde de kendini gösterdi. ABD tarafından komünizm-Sovyet Rusya karşıtlığına dayanan Soğuk Savaşın kapitalist söylemi başta Avrupa olmak üzere özellikle yakın çevre ülkelerin iç siyasetlerinde çatışma temelli karşıtlıkları güçlendirdi ve toplumlar genel olarak sol ve sağ düşünce üzerine ayrışma sürecine girdi. Soğuk Savaş yıllarında sol ve sağ düşünce arasındaki mücadele sadece tarafların zaman zaman şiddet odaklı çatışmaları olarak değil düşünce hayatında da ilginç ve oldukça rekabetçi bir çatışmayı da ortaya çıkardı.

Dünyadaki bu gelişmelerden fazlasıyla etkilenen ülkelerden biri Türkiye olmuştur. Sahip olduğu stratejik konumu itibarıyla Sovyet komünizminin doğrudan tehdidi altında bir ülke olarak Türkiye'nin II. Dünya Savaşı sonrasında ABD'nin başını çektiği demokrasiler yanında yerini seçmesi ve bu yöndeki dış politika çabaları Soğuk Savaş sürecinde Türkiye'nin de yeni siyaset zeminini belirledi. 1946 yılında çok partili hayata geçiş yapan Türkiye Mayıs 1950 seçimlerinde büyük başarı elde eden Demokrat Parti iktidar döneminde¹ NATO'ya üye olarak yerini tam olarak netleştirdi ve daha 1947 yılından itibaren CHP iktidarı döneminde başlatılan komünizmle mücadeleyi sistematik bir devlet politikası haline getirdi. Bu dönemde anti-komünizm dönemin resmi ve milli ideolojisi oldu. Siyasi düzlemde popüler kültüre hemen her alanda belirgin Amerikan etkisi iyiden iyiye güçlenirken anti-komünizm ajitasyonunun hamasete varan boyutu kısa sürede komünizmin şeytanlaştırılması ile sonuçlandı.²

Komünizm karşıtı söylem ve buna dayalı mücadele Demokrat Parti iktidarının sonuna kadar artan bir şekilde devam etti. Bu dönemde komünizmle mücadele ağırlıklı olarak devlet ve onun desteklediği muhafazakâr-milliyetçi oluşumlar tarafından yapıldı ve çoğu zaman sol düşünce taraftarlarının devlet kadrolarından ayıklanması, tutuklamalar ve siyasal özgürlüklerinin kısıtlanması şeklinde uygulandı. Özellikle düşünce hayatında komünizmle mücadele oldukça etkin bir şekilde yürütüldü.³ Bu durum 1968 yılındaki Filo olayı ve buna tepki olarak devrimci gençlik hareketlerinin başlamasına kadar devam etmiştir. Gerçekten de 1968 yılı Soğuk Savaş sürecinde Türkiye'de komünizm sorununda sert bir kırılmanın başlangıcı teşkil etti. Bu ana kadar ağırlıklı olarak devletin sistematik devlet politikası çerçevesinde ele alınan komünizmle mücadele bu andan itibaren sokak kavgalarının ana konusu olmaya başladı. Komünizm ile mücadele adeta sokağa taşındı. 1970'li yıllarda artık iki kutuplu dünya düzeni kesinleşmiş ve bir algı ve pratik olarak yaşamın her alanına sinmişti. İnsanlık adına en yaman çelişkiler yaşanıyor, en zor sınavlar veriliyordu. Bir kutupta iyilik bir kutupta kötülük vardı. Her kutup kendini iyi diğerini kötü algılıyor ve tanıtıyordu. Doğu ve Batı olarak adlandırılan iki kutuplu dünyada kapitalizm ile sosyalizm arasında yaşanan mücadele pratikte milliyetçilik ve komünizm olarak sunuluyordu.⁴ Toplum kesimleri arasındaki ideolojik bölünme ve çatışma artan ağır ekonomik koşullar nedeniyle daha da derinleşti ve sertleşti. Türkiye, tarihinin en ağır ekonomik koşullarıyla mücadele etmek zorundaydı.

1947 yılından beri devlet tarafından sistematik olarak ötekileştirilen ve sürekli baskı altında tutulan sol düşünce 1970'li yılların ağır ekonomik koşullarının da etkisiyle beklenmedik bir

¹ Demokrat Parti iktidarı dönemin bir değerlendirmesi için bkz. Hasan Bülent Kahraman, *Türk Siyasetinin Yapısal Analizi I*, Agora Kitaplığı Yayınları, İstanbul 2010, s. 197-204.

² Tanıl Bora -Kerem Ünüvar, "Ellibi Yıllarda Türkiye'de Siyasi Düşünce Hayatı", *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, (Haz: Mete Kaan Kaynar), İletişim Yayınları, İstanbul 2015, s. 159-160.

³ Soğuk Savaş Türkiye'sinde Amerikan etkisinde komünizmle fikri mücadele hakkında bkz. Cangül Örnek, *Türkiye'nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı*, Can Yayınları, İstanbul 2015.

⁴ Mehmet Ö. Alkan, "Yetmişli Yıllarda Günlük Hayatın Siyasetine Dair: Zıtlıklar, Kutuplaşma, Siyasallaşma, Radikalleşme", *Türkiye'nin 1970'li Yılları*, Haz: Mete Kaan Kaynar, İletişim Yayınları, İstanbul 2020, s.825.

şekilde yükselişe geçti ve değişik toplum kesimlerinde karşılık bulmaya başladı. Sol düşünce bir anda sinema, tiyatro, edebiyat, sanat ve yayıncılıkta döneme damgasını vurdu.⁵

Soğuk Savaşın siyasal kutuplaşması 1970’li yıllarda daha sınırlı kesimler arasındaki bir mücadeleden çıkarak toplum hayatının hemen tüm süreçlerini içine alacak şekilde genişlemiştir. Bu dönemde Sol düşüncenin en etkin olduğu alanlardan biri Türk sineması olmuştur. Ülkedeki farklı toplumsal gerçekliklerin demokratik talepler yoluyla sesini duyurmaya ve kendini ekonomik politik ve kültürel olarak temsil etmeye başladığı altmışlı ve yetmişli yıllar, Türk sinemasının da en renkli, en zengin ve en mücadeleci yıllarına sahne oldu. Bu dönemler, topluma dair, üzerinde anlaşmaya varıldığı sanılan ana kavramların ve sorunların dönüştüğü, yetersiz kaldığı yeniden tartışılmaya açıldığı dönemlerdir.⁶ 1950’li yıllardan itibaren toplum hayatında yer edinmeye başlayan sinema özellikle altmışlı yıllardan topluma etki etmenin en önemli araçlarından biri haline geldi. Türk sinemasının kalbi Yeşilçam 1965-1975 arası dönemde altın çağını yaşadı. Bu yıllarda Türk sineması hem üretim hem izlenirlik ve hem de dağıtım açılarından büyük bir gelişme gösterdi. 1950’de 20 olan film sayısı, 1966’da 229 olurken; film sayısı 1972 yılında 298’e ulaşmış ve zirve yapmıştır.⁷

Sinema sektöründeki kayda değer gelişme kısa bir süre içinde farklı düşüncelerin kıyasıya tartışıldığı bir mekân olarak sinemanın doğuşuna zemin hazırlamıştır. Bunda Soğuk Savaşın çatışmacı ve rekabetçi düşünce hayatının büyük rolü olmuştur. 1960 öncesinde Türk sineması, Türkiye’nin ekonomik, siyasal ve teknik kapasitesi nedeniyle gerçekçi filmlerin üretilmesi bakımından oldukça yetersizdi. Bundan dolayı bu tarihe kadar sinema toplumsal ve siyasal konulara eğilememişti. Bununla birlikte altmışlı yılların başında yeni anayasanın getirdiği özgürlüklerin de etkisiyle Türk sineması konu ve anlatım dili bakımından çeşitlenmeye ve renklenmeye başladı. Bu gelişmede dönemin güncel sorunlarının ve fikir akımlarının kuramsal anlamda tartışılabilmesini sağlayan ortamın etkisi de büyük olmuştur. Halit Refiğ ve Metin Erksan’ın başını çektiği Toplumsal Gerçeklik akımı böylelikle güncel sorunları ve toplumsal meseleleri sinemaya yansıtmaya çalışan ilk fikri hareket olarak belirdi. Erksan’ın 1960 yılında çektiği Gecelerin Ötesi adlı film Menderes iktidarının ekonomi politikalarını ve bunların toplumun dolusunda meydana getirdiği tahribatı sinemaya yansıtan ilk film oldu.⁸ 1968 yılı Türk sineması için yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Bu andan itibaren Soğuk Savaşın sol ve sağ düşünce akımları beyaz perde de baş rol oynamaya başladı. Özellikle 1970’li yıllarda üretilen filmlerin ağırlıklı kısmı sol ve sağ düşüncenin etkisinde filmler olarak ortaya çıktı ve siyasetin yeni mekânı Türk sineması daha doğrusu Yeşilçam oldu.⁹ 1968 yılından itibaren sol düşüncenin sanat alanındaki örgütlenmesi de hız kazandı. Bu çerçevede Yeşilçam’ın karşısında onu şiddetle eleştiren ve çoğu zaman Yeşilçam’ı emperyalist sömürü aracı olarak gören bir sol yaklaşım Genç Sinemacılar Topluluğu adı altında ortaya çıkarak devrimci sinema anlayışının temellerini atmaya başladı. Genç Sinema Dergisi etrafında bir araya gelen bazı sinema yazar ve yapımcıları Genç Sinemacılar Topluluğu’nu kurdular. Bu çalışmada Türk sinemasında devrimci anlayışı savunan Genç Sinemacılar Topluluğu’nun faaliyetleri ve Türk sinemasına bakışı ile ortaya koyduğu alternatif sinema düşüncesini Genç Sinema Dergisi’nde kaleme alınmış olan yazılar çerçevesinde ortaya koyacağız.

⁵⁵ Alkan, *a.g.m.*, s. 831.

⁶ Mehmet Evren Eken, “Yetmişli Yıllarda Türk Sineması”, *Türkiye’nin 1970’li Yılları*, Haz: Mete Kaan Kaynar, İletişim Yayınları, İstanbul 2020, s.917.

⁷ Eken, *a.g.m.*, s. 919.

⁸ Eken, *a.g.m.*, s. 922-923.

⁹ Engin Ayça, *Şu Sinema Dedikleri*, Artshop Yayınları, İstanbul 2016, s. 178.

1.Genç Sinemacılar Topluluğu ve Faaliyetleri

Türkiye’de 1968 yılı sol düşünce hareketleri bakımından önemli bir yıldır. Bir süredir Avrupa başta olmak üzere dünyanın diğer ülkelerinde meydana gelen sol kökenli öğrenci hareketleri ve bu hareketlerin yarattığı etki 1968 yılında Amerika Birleşik Devletleri’ne ait 6. Filo’nun İstanbul’a gelişiyle Türkiye’de etkili oldu. 6. Filonun İstanbul ziyareti sol örgütleri harekete geçirmiş ve büyük tepkilere neden olmuştur. Bu olay sonrasında Türkiye’de ABD ve kapitalizm karşısında güçlü bir ses oluşacaktır. Siyasal zeminde oluşan bu etki kısa sürede sol düşüncenin daha farklı alanlarda hissedilir şekilde örgütlenmesine ve etki alanı oluşturmasına zemin hazırlayacaktır. Bu yıllarda bir süredir toplumsal hayatta yer edinmeye başlamış olan sinema bu etkinin en belirgin şekilde görüldüğü bir alan olmuştur. Ülkede giderek artmakta olan ideolojik kampaşma ve buna dayalı çatışma ortamı sadece siyasal hayat ile sınırlı kalmayıp toplum hayatında yeni bir alan olan sinemada da kendini göstermiştir. 1968 yılına kadar yaşanan olayların biriktirdiği kapitalizm ve ABD karşıtı düşünce bu andan itibaren sol düşüncenin sinema başta olmak üzere edebiyat ve sanat alanında da örgütlenmesini hızlandırmıştır. Bu çerçevede uzun süredir Yeşilçam’ın etkisindeki sinema anlayışına bir tepki olarak ortaya çıkan Genç Sinemacılar Topluluğu, bu andan itibaren Sol düşüncenin tartışma platformlarından birinin de sinema olmasında önemli rol oynayacaktır.

Genç Sinemacılar Topluluğu 1968 yılının siyasal ortamında ABD ve onun temsil ettiği kapitalist düzenin egemenliğindeki sinema anlayışına tepki olarak çıkmış ve sinemada devrimci sinema tartışmalarını başlatmıştır. Genç Sinemacılar Topluluğu sadece bir düşünce hareketi olmakla kalmamış aynı zamanda dayandığı ideolojik fikirlere uygun olarak eylemsel faaliyetlerde de bulunmuştur.

Genç Sinemacılar Topluluğu, devrimci fikirlerini sinema alanında eyleme de dönüştürmeyi başarmışlardır. İlk defa 15 Eylül 1968 tarihinde İstanbul Halkalı’nın Aslan Turgut köyünde açık sinemada 400 kişilik bir seyirciye Ahmet Soner’in “Asayiş Ber-kemal” adlı kısa filmi izletmişlerdir. Bundan başka Artun Yeres’in “Çirkin Ares” adlı kısa filmi de İstanbul ve Ankara’da bazı sol derneklere izlenilmiştir. Genç Sinemacılar Topluluğu özellikle sol örgütlerle iş birliği içinde olarak daha geniş halk kitlelerine ulaşmak için büyük çaba sarf etmişlerdir. Bu çerçevede özellikle Ortadoğu Teknik Üniversitesi başta olmak üzere Karadeniz Teknik Üniversitesi ve bazı üniversite gençlik kulüpleri aracılığıyla yine Artun Yeres’in “Onlar ki..” adlı film izlettirilmiştir. Genç Sinemacılar Topluluğu, ayrıca, Türkiye İşçi Partisi, Fikir Kulüpleri Federasyonu, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Lastik-İş Sendikası ve Milli Demokratik Devrim Derneği gibi örgütlerde de film gösterisinde bulunmuştur. Genç Sinemacılar, sinemanın halk yığınlarına ulaşabilmenin ve onları etkilemenin en etkin dil olduğu düşüncesiyle Türkiye’de sol örgütler ve oluşumlar vasıtasıyla özellikle gençlere yönelik çok sayıda film gösterisi düzenlemiştir.¹⁰

Genç Sinema Dergisi’nin Temmuz 1969 tarihli 8. Sayısının kapağında da “Devrimci Sinema Şenliği” çağrısında bulunmuştur. Kapakta yer alan çağrıda Türkiye’de oluşmakta olan yeni sinema anlayışını hızlandırmak amacıyla 1970 yılı yazında bir sinema şenliği düzenleyecekleri duyuruluyor ve bunu gerçekleştirmek için öğrenci örgütlerini, işçi kuruluşlarını, dernekleri ve basını ve tüm devrimcileri yardıma çağırılıyordu.¹¹ Bu çağrı derginin sonraki sayılarında da yer almış ve tüm devrimciler göreve davet edilmiştir.¹² Genç Sinemacılar Topluluğu zaman zaman Türkiye’de çekilmek istenen filmleri de emperyalizmin sineması gerekçesiyle protesto etmekten geri durmadılar. Bir İngiliz Film Şirketi tarafından Türkiye’de çekilmek istenen “Paralı Askerler” filminin özellikle İstanbul’daki çekimleri sırasında yoğun bir protesto faaliyeti içine

¹⁰ *Genç Sinema Dergisi*, S.7, Mayıs 1969, s.12.

¹¹ *Genç Sinema Dergisi*, S.8, Temmuz 1969.

¹² *Genç Sinema Dergisi*, S.9, Eylül 1969, s. 2.

giren Genç Sinemacılar, çekimler esnasında bazı olayların yaşanmasında da etkili rol oynamışlardır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni filmin çekimine izin vermesinden dolayı ağır bir dille eleştiren Genç Sinemacılar filmin İngiliz emperyalizminin bir eseri olduğunu ileri sürmüşlerdir. Genç Sinemacıların protestoları ve Yeşilçam'ın bazı etkili kişileri ile sağcı basın ve gençliğin de aynı açılardan getirdiği eleştiri ve protestolardan dolayı film ancak güvenlik güçlerinin nezaretinde çekilebilmiştir. Dergide bu konu ile ilgili yer alan yazıda filmin çekilmemesi için verilen mücadele "...47 yıl önce olduğu gibi İzmir'den denize dökene kadar savaşağız" şeklinde ifade edilmiştir.¹³ Genç Sinemacılar Topluluğu zaman zaman sinema seyircisine boykot çağrısında da bulunmuştur. 1969 yılı Kasım'ında dergide yer alan boykot çağrısında yabancı film gösteren sinema sahipleri hedef alınmıştır. Boykota dair bildiride yabancı film gösteren sinema sahiplerinin üç günlük sinema kapatma eylemine dikkat çekilmiş ve gerçekte bu eylemin halka zarardan beyin yıkayamadıklarından dolayı, yarar sağladığı ifade edilerek yabancı sinema sahipleri "Halk Düşmanı Sinema Patronları" olarak nitelendirilmiştir. Söz konusu bildiri "Kahrolsun Halk Düşmanları" ifadesiyle bitmektedir.¹⁴

Genç Sinemacılar Topluluğu, devrimci sinema oluşturma çabaları çerçevesinde Devrimci Sinema Şenliği etkinliğini 22-25 Mayıs 1970 tarihinde İstanbul'da İstanbul Teknik Üniversitesi ve TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası) salonlarında; 26-28 Mayıs 1970 tarihlerinde de Ankara'da Ankara Birliği salonlarında gerçekleştirmiştir. Haziran ayı içinde de söz konusu etkinlik Anadolu'da değişik kentlerde tekrarlanmıştır. Devrimci Sinema Şenliği, "emperyalist-işbirlikçi" Hollywood sineması ve Yeşilçam'a karşı ilk eylem niteliği taşımaktadır. Genç Sinemacılar Topluluğunun ortaya çıkışından itibaren ilk defa bu tür bir eylem düzenlenmiştir. Genç Sinemacılar Topluluğu söz konusu etkinlik için bir de bildiri yayınlamıştır.¹⁵ Devrimci Sinema Şenliği oldukça hareketli geçmiştir. Gerek İstanbul ve gerekse Ankara'da yapılan faaliyetlerde devrimci sinema ile ilgili oturumlar düzenlenmiş ve bu oturumlarda sunulan bildirilerde devrimci sinemaya dair ilginç değerlendirmeler yer almıştır. Ankara'da düzenlenen etkinliklerin açılış konuşmasında sinemanın geniş kitlelere ulaşmak için en önemli araç olduğuna dikkat çekildikten başka Türkiye'nin emperyalist dünya düzeni sistemi içinde sömürülen ülkeler arasında olduğu ve feodal yapısıyla bir tarım ülkesi olarak emperyalizmin ve onun işbirlikçi sınıflarının sömürü ve tahakkümü altında bulunduğuna dikkat çekilerek Türkiye'deki sinemanın durumu "Böyle bir iktisadi ve siyasi tabanın yansıması olan egemen kültür de elbette ki emperyalizmin ve işbirlikçilerinin emrinde onlara hizmet eden bağımlı sömürü ekonomisiyle bağımlı politikayı savunan, bunları sürdürmeyi amaç edinen bir kültür olacaktır ve öyledir de. Türkiye'de egemen kültür, yani her şeyi rağmen kitlelere, milyonlara ulaşabilen kültür emperyalizmin kültürüdür. Ona hizmet eden kültürdür. İşbirlikçi feodal mütegalibenin gerici, yarı feodal kültürüdür. Evet. Türkiye'de egemen kültür emperyalist kültürdür. Yarı feodal kültürdür. Ve hiç şüphe yok ki Türkiye'de Yeşilçam sinemacılığı da ithal edilen filmlerin büyük çoğunluğu da aynı damgayı taşır. İthal edilen filmlerin çoğunluğu dedim. Çünkü

¹³ *Genç Sinema Dergisi*, S.9, Eylül 1969, s.3.

¹⁴ *Genç Sinema Dergisi*, S.10, Kasım 1969, s.5.

¹⁵ Söz konusu bildiri şöyledir: "Devrimci Sinema Şenliği Bildirisi: Dünya halkları uyanıyor artık. Yeryüzünün dörtbir yanında emperyalizmin maskeleri düşüyor. Ama şu bilinmelidir ki, onun üslerden sözlüklere kadar uzanan bir boyutu vardır. Elbette çökecektir. Emperyalizm, ama çöküşü onun kültür alanındaki uzantılarıyla birlikte olmayacaktır. Gedikler bırakacaktır ardında. İşte bunun içindir ki, verilmekte olan savaşın emperyalizmin boyutlarını aşan bir bütünlüğe ulaşması gerekir. Biz Genç Sinemacılar sinemayı soyluca kullanmak düşüncesinden yola çıktık. Sinemayı sözünü ettiğimiz boyutlar ve bütünlük içinde güçlü bir silah olarak görüyoruz. Çıkışımız herşeyden önce emperyalist kültürün yarattığı şartlanma ve yabancılaşmaya karşıdır. Verilecek olan kültürel savaşın herşeyden önce devrim sonrasının birikimini sağlayacağını biliriz. Ülkemizde emperyalizme karşı her alanda olduğu gibi, sinema alanında da verilmesi zorunlu bir kavga vardır. Türkiye'de ilk kez bizler sinema alanında Genç Sinema adı altında proleter devrimci saflarda kesinlikle yer alan bir harekete başlamış bulunuyoruz. Örgütlenme ve oluşum dönemini sonuna vardırırmış değiliz. Önümüzdeki bütün güçlükleri görüyoruz ama kararlı ve inançlıyız. Genç Sinema Türkiye Devrimci Hareketiyle aibaşı, doğru devrimci çizgide ve bilimsel düşünceye tam anlamda oturmuş bir hareket olacaktır. Kameralarımızla dünyanın değişmez olmadığını gösterebilir, kitlelerin yürüyüşlerine tempo tutabilirsek ne mutlu bizlere ", *Genç Sinema Dergisi*, S.13, Haziran 1970, s.3.

emperyalist batıdan gelen her kültür yapısının bu damgayı taşıdığı söylenemez. Batı toplumları kapitalist toplumdur, sınıf toplumlarıdır, egemen kültür emperyalizm çağını yaşayan kapitalizmin emrindeki kültürdür ve batının egemen çevreleri bu kültürü sömürdükleri ülkelere ihraç etmek için ellerinden geleni yaparlar. Ama böyle sınıf toplumlarında tam bir kültür birliği olmaz, olamaz. Emperyalist batıda devrimci güçlerin mücadelesinin yansımaları olan ilerici bir kültür de vardır. Seyrek de olsa, sansürün atladığı ve gerçekten ilerici nitelik taşıyan bazı filmlerin bize kadar ulaştığı durumlarda olabilir. Ama genellikle yığınlara sunulan ithal malı sinema sömürü düzeninin sürüp gitmesi için yığınların bilinçsizliğini takviye eden sinemadır, onları bilinçlendiren bir sinema değildir.” cümleleriyle anlatılmıştır.¹⁶ Söz konusu konuşmada Yeşilçam'ın toplumu her gün zehirlediği ve emperyal düzene hizmet ettiği ve egemen sınıfın bu zehir yaymak için elinden geleni yaptığına da vurgu yapılmıştır. Hükümetin de sıkı denetim altında tuttuğu sinemanın özellikle sansür heyeti tarafından baskı altına alındığına dikkat çekilmiştir.¹⁷ Şenliklerde sinema ve devrimci sinema üzerine önemli bildiri ve konuşmalar yer almıştır. Üniversite öğrencileri arasında şenlikleri önemli rağbet gördüğü anlaşılmaktadır. Özellikle Ankara'daki etkinliklere Ortadoğu Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği Sinema Kulübü öğrencileri yoğun destek verdikleri gibi bir de bildiri dağıtmışlardır. Bu bildiri de ODTÜ Sinema Kulübü öğrencileri Yeşilçam'ın emperyalist düzenin hizmetçisi olduğu ve emperyalizm ve egemen sınıfların yararına çalıştığına dikkat çekilmiştir.¹⁸ Şenlikler kapsamında sadece konuşmalar ve bildiriler yayınlanmamış aynı zamanda Genç Sinemacılar tarafından çekilen çok sayıda belgesel ve konulu kısa filmler izlettirilmiştir. Bu kapsamda şenliklerde gösterilen başlıca kısa filmler şunlardır: Gerze Tütün Mitingi, Kanlı Pazar, Tuslog Olaylar, İstanbul Olayları, 29 Nisan, 10 Haziran, Che Guevera, Ankara'nın Çöpleri, Taylan Özgür'ün Cenaze Töreni, İmran Öktem Yürüyüşü, Altıncı Filo, Nallıhan Orman Köylüleri, Görüntüler 70, Suyun Getirdikleri. Bu belgesel filmlerin dışında gösterilen konulu filmler de şunlardır: Sayım Günü Çakırı da Saydılar, Kördüğüm, Bir Alamanya ki, Kentteki Yabancı.¹⁹ Şenlikler kapsamında gösterilen filmlerin sol hareketin simgesel olay ve kişilerini konu aldığı görülmektedir. Söz konusu filmler hem İstanbul hem de Ankara'daki şenliklerde gösterilmişlerdir. Şenlikler İstanbul ve Ankara dışında Anadolu'da bazı illerde de gerçekleştirilmiştir. 4 Haziran 1970 tarihinde Antalya'da TÖS salonunda gerçekleştirilen şenliklerde filmler gösterilmiş ve bildiri yayınlanmıştır. Bildiri “Halkımız, yurdunu sömüren Amerikan emperyalizmi, onun yerli işbirlikçileri ve feodal kalıntılara karşı, tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye için devrimci mücadelesini verirken; ekonomik, politik, kültürel yönden sömüren Yeşilçam sinemasının 7. Antalya Film Festivalini sinema cephesinin devrimcileri olarak protesto ederiz” cümleleri yer almıştır.²⁰

Genç Sinemacılar Topluluğu zaman zaman kendi içinde fikir ayrılıklarına düşmüş bazı tartışmalar yaşamış ve dağılma tehlikesiyle karşılaşmıştır. Bu nedenle Genç Sinemacılar Topluluğu 12 Temmuz 1970 tarihinde olağanüstü bir toplantı yaparak topluluk içindeki dağılmışlığı gidermek, topluluğu bağlayıcı bireysel davranışların önüne geçmek ve verimli ve düzenli bir çalışma ortamı ile örgüt disiplinini sağlamaya çalışmıştır. Bu çerçevede Genç Sinemacılar Topluluğu, aynı toplantıda Ahmet Soner, Mete Tanju ve Osman Ertuğ'dan oluşan bir de yürütme kurulu seçmiştir. Topluluk ekonomik örgütlenmeye de önem vermiş bunun için gayret göstermiştir.²¹

Genç Sinemacılar Topluluğu kendi ideolojik bakış açısından devrimci sinema fikrini savunmak ve geniş toplum kesimlerinde taraftar elde edebilmek için bir taraftan sinema şenlikleri düzenlerken diğer taraftan farklı kesimler tarafından düzenlenen film festivallerini de sert bir dille eleştirmekten kaçınmamıştır. Bu çerçevede Devlet Film Arşivi ile Adana Belediyesi iş birliği ile

¹⁶ *Genç Sinema Dergisi*, S.13, Haziran 1970, s.5.

¹⁷ *Genç Sinema Dergisi*, S.13, Haziran 1970, s.7.

¹⁸ *Genç Sinema Dergisi*, S.13, Haziran 1970, s.12.

¹⁹ *Genç Sinema Dergisi*, S.13, Haziran 1970, s.7.

²⁰ *Genç Sinema Dergisi*, S.13, Haziran 1970, s.14.

²¹ *Genç Sinema Dergisi*, S.14, Ocak 1971, s. 2.

19-26 Eylül 1970 tarihleri arasında Adana’da düzenlenen 2. Adana Altınkoza Film Şenliğini yayınladığı bir bildiri ile protesto etmiştir. Bildiride, “Emekçi halkımız yurdunu sömüren Amerikan emperyalizmi, işbirlikçi sermaye ve feodal mütegalibe ölçüsüne karşı “Tam Bağımsız Gerçekten demokratik Türkiye” için devrimci mücadelesini verirken; yığınları ekonomik, politik ve kültürel yönlerden sömüren Yeşilçam sinemasının Altınkoza Film Şenliğini tezgahlayan Devlet Film Arşivi’ni sinema cephesinin devrimcileri olarak protesto ederiz” deniyordu.²² Genç Sinemacılar Topluluğu her yıl Robert Koleji tarafından düzenlenmekte olan Hisar Kısa Film Yarışmalarını da her zaman protesto etmiş ve yarışmalar ile ilgili olarak protesto bildirileri yayınlamıştır. Robert Koleji tarafından düzenlenen yarışmalar Genç Sinemacılar Topluluğu tarafından emperyalist sinemanın Türkiye’deki uzantısı olarak görülmüştür. Yarışmalarda gösterilen kısa filmlerin konularının oldukça “iğreti” ve toplumsal gerçeklerden oldukça uzak olduğunu savunan Topluluk, Robert Koleji Sinema Kulübü tarafından 1967 yılından beri düzenlenen bu yarışmaların toplumda karşılık bulmadığını ileri sürmüştür.²³

Genç Sinemacılar Topluluğu zaman zaman ülkedeki diğer sol örgüt ve kuruluşlarla birlikte ortak bildirilere imza atmıştır. 27 Ocak 1971 tarihinde Türkiye Sanatçılar Birliği, Kimya Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası, Makine Mühendisleri Odası, Devrimci Müzisyenler Derneği, Tiyatro İşçileri Sendikası, Karikatürcüler Derneği, Türk-Edebiyatçılar Derneği, Ün-As, Devrimci İnşaat Mühendisleri, Türkiye Tiyatro ve Müzik Eleştirmenleri Derneği, Türkiye Yüksek Teknisyenler Cemiyeti, Tek-Sen gibi sol örgüt ve kuruluşlar tarafından düzenlenen “Faşizme Karşı Direniş” toplantısına Genç Sinemacılar Topluluğu da katılmış ve toplantı sonunda yayınlanan bildiriye Topluluk da imza atmıştır.²⁴

2.Genç Sinema Dergisi ve Devrimci Sinema Tartışmaları

Genç Sinemacılar Topluluğu eylemsel faaliyetlerinin yanında devrimci sinema fikrini yerleştirebilmek için düşünce hayatında da önemli adımlar attılar. Devrimci Sinema düşüncesini etkili bir şekilde savunabilmek amacıyla Genç Sinema adıyla 1968 yılı ekim ayından itibaren bir dergi yayınlamaya başladılar. 1968 yılında yayın hayatına başlayan Genç Sinema Dergisi ve bu derginin etrafında oluşan Genç Sinemacılar Topluluğu devrimci sinema tartışmalarına dair ilk adımı teşkil etmiştir. Derginin Ekim 1968 tarihli ilk sayısında yer alan bildiride sol düşünce etkisindeki yeni sinema anlayışının kesin sınırları belirlenmiştir. Bildiride devrimci, halka dönük ve bağımsız bir sinemanın yaratılması temel amaç olarak belirlenirken bunun için her şeyden önce sanatın toplumun içinde toplum adına halk adına yapılmasının gerektiğine vurgu yapılmıştır. Burada halk kelimesinin emekçi sınıf anlamına geldiğine özellikle dikkat çekilmiştir. Ayrıca yeni

²² *Genç Sinema Dergisi*, S.14, Ocak 1971, s.15.

²³ *Genç Sinema Dergisi*, S.14, Ocak 1971, s.12.

²⁴ Türkiye Halkoyuna başlıklı bildiri şöyledir: “Halk zaferiyle sonuçlanan bir kurtuluş savaşından sonra emperyalist ülkelerin Türkiye üzerinde yoğun bir biçimde tezgahladıkları türlü oyunlarla, yurdumuz bugünkü yarı bağımlı duruma düşürülmüştür. Dış ve iç sömürünün yarattığı ekonomik bunalımda boğulan halkımızın halk direnişini kırmaya çalışan iktidar, bu eylemleri anarşi diye niteleyerek dikkatleri dağıtmakta ve getirmek istediği baskı düzenine gerekçe hazırlamaktadır. Gerçekte geri bırakılmış ülkemizde kapitalizmin kendi iç çelişkisinden doğan sorunları geçiştirmek için emekçi sınıfların zararına getirilmesi planlanan baskı tedbirleri bir faşist terör hareketinin belirgin işaretlerini taşımaktadır. SBF öğrenci yurduna yapılan son silahlı polis saldırısı ile kız öğrencilere sarkıntılık saldırı derecesine kadar varan faşist terör iğrenç polis tertipleri ve uydurma meseleler yaratarak halkımızın gözünden saklanmak istenmekte; devrimciler lekelenmeye çalışılmaktadır. 1961 Anayasasının getirdiği bütün hak ve özgürlüklerin korunması ve anayasanın öngördüğü sosyal devlet düzeninin kurulması konusunda aydın sorumluluğunun gerektirdiği her türlü eylemin içinde yer alacağımızı açıkça belirtiriz. Anayasanın 20 ve 21 inci maddelerinde belirtilen düşünce özgürlüğü bilim ve sanat özgürlüğüne gölge düşürecek her türlü baskı, tertip, terör, dolaylı ve dolaysız faşist tedbir ve düzenlerin şiddetle karşısındayız. Üniversite gençliğinin emekçi halkımız ve aydınların kanları pahasına elde ettikleri hakları, anayasal güçlerle birlikte direniş hakkımızı kullanarak korumaya kararlıyız. Dışa bağımlı sermaye çevrelerinin türlü bahanelerle devlet güçlerini anayasa dışı kullanma yolundaki eğilimlerinin mutlaka başta emekçi sınıflar olmak üzere tüm devrimci güçlerce boşa çıkarılacağına olan güvenimizi bilimin, tekniğin ve devrimci sanatın savunucuları olarak, gelişen durumlar karşısında tekrar belirtiriz”. Bkz. *Genç Sinema Dergisi*, S.14, Ocak 1971, s.16.

sinemanın kapitalist toplum düzeni ve bu düzenin sinema anlayışına karşı çıktığı ve bunun için mutlaka ilklerden taviz vermeyecek bağımsız bir sinemanın gerçekleştirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Bundan başka bildiride geleneksel kültürün mutlaka devrimci bir perspektiften ele alınması ve ulusal sinemanın oluşturulması gerektiği ve sinemanın kendi ülkesinin gerçeklerine eğilmek zorunda olduğu hususlarına da dikkat çekilmiş ve bu anlayışta yeni ve devrimci bir sinemanın kurulması için mutlak surette bir örgüte ihtiyaç bulunduğu ifade edilmiştir.²⁵

Dergide yer alan yazılarda devrimci sinema ile özdeşleştirilen *Genç Sinemacı*'nın halk için üretilecek filmleri bir karşılık beklemezsizin emekçiye ve köylüye ulaştıracağı ve böylece devrimci sinemayı inşa edeceğine sık sık vurgu yapılmaktadır.²⁶ Devrimci sinema anlayışına göre sinema yıllardır sermayeci düzenin halkı uyutmak için kullandığı bir propaganda ve beyin yıkama aracından başka bir şey değildi. Devrimci sinema ise sadece kendi halkına değil dünyanın ezilen, aldatılan halklarına hitap edecek ve toplumsal gerçekliklere dayalı kurgular üzerinden halklara sömürü düzenine karşı gelmeyi öğretecektir.²⁷

Genç Sinema Dergisi'nin yazarlarından Veysel Atayman "Devrimci Sinema" başlığı ile kaleme aldığı yazısında az gelişmiş toplumlarda devrimci sinemanın nasıl ve niçin ortaya çıktığı anlatılmaya çalışılmış ve sol düşünce çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır. Buna göre, Devrimci sinemaya göre sinema, genellikle kentsoylu sınıfların baskın olduğu ileri kapitalist ülkelerde ortaya çıkmış, topluma dönük olmaktan çok, baskın düşünce biçimi olan idealizm gibi ayakları yerden kesik, halk yığınlarının gerçek sorunlarının çok ötesinde üst yapısal olay ve kavramlar arasında gezinen bir araçtı. Bununla birlikte başlangıçta sinemaya yabancı kalan az gelişmiş ülkeler sinema olayından haberdar olmaya başlayınca aktarma bir sinema kurmak gerekliliği duymuş, varlıklarını ülkelerinin az gelişmişliğine dayandıran, kişiyi köleleştirme özlemi güden kapitalist çevreler sermaye yatırımlarına kültürün bu yeni ve etkin dalını da eklemişler ve böylece gerçek güdümlü sinema ortaya çıkmıştır.²⁸ Bu değerlendirmelere göre sinema kapitalist düzeni koruyan ve sömürü düzenini güçlendiren bir araç olmaktan öteye geçemiyor ve toplumun gerçek sorunlarına özellikle değinmiyor. İşte Devrimci sinema bu kurulu düzene karşı olarak düzen çelişkilerinden doğmuş ve kendinden önceki sinema düzenine bir antitez olarak ortaya çıkmıştır. Devrimci sinemanın Marksist bakış açısından tez- antitez ve sentez kuramı etrafında oluşan bir yapı olduğu iddia edilen yazıda az gelişmiş toplumlarda devrimci sinemanın çok önemli bir işlevinin olduğu da savunulmuştur.²⁹ Dergide kaleme alınan birçok yazıda sinemanın kapitalist aşamanın bir ürünü olduğuna dair yapılan değerlendirmeler dikkat çekmektedir.³⁰ Bunun yanında vurgu yapılan en önemli konulardan biri örgütlenme sorunudur. Derginin birçok sayısında devrimci anlayıştaki genç sinemacıların bir an önce örgütlenmesi gereği üzerinde durulmuştur. Örgütlenme ihtiyacının temel gerekçeleri buna dair yazılarda ekonomik, resmileşme, güçlenme, amatörükten uzaklaşma ve yeni bir sinemanın yapı araştırması olarak sıralanmıştır. Hatta bu ihtiyaca dikkat çekmek için "Örgütlenmeye Doğru" sloganı hemen her sayıda baş yazı da verilmiştir.³¹

Devrimci sinema düşüncesi kapitalizmin savunucusu Hollywood sinemasına ve onun etkisindeki sinemalara karşı bir tavır olarak ortaya çıkmıştır. Tanju Akerson "Sinemada 'Barış İçinde Beraber Yaşamaya' Hayır başlığı ile kaleme aldığı yazısında Kapitalist söylemin ve onun etkisindeki sinemanın barış adına aldatmaya dayalı anlayışına adeta savaş açmıştır. Akerson yazısında Hollywood'u kapitalizmin sözcüsü, Yeşilçam'ı da "emperyalizmin işportacısı" olarak

²⁵ *Genç Sinema Dergisi*, Sayı: 1, Ekim 1968, s. 2-3.

²⁶ *Genç Sinema Dergisi*, S. 1, s. 7.

²⁷ Mutlu Parkan, "Genç ve Sorumluluğu", *Genç Sinema Dergisi*, S. 1, s.7-8.

²⁸ Veysel Atayman, "Devrimci Sinema", *Genç Sinema Dergisi*, S. 1, s.11.

²⁹ Atayman, *a.g.m.*, s. 11.

³⁰ Mehmet Gönenç, "Özgür Bir sinema", *Genç Sinema Dergisi*, S.1, s. 15.

³¹ Üstün Barışta, "Örgütlenmeye Doğru", *Genç Sinema Dergisi*, S.2, Kasım 1968, s. 2-4.

nitelendirmiş ve bu anlayışın ortaya koyduğu ‘barış’a açıkça ‘hayır’ demiştir ve devrimci yeni sinemanın Hollywood ve Yeşilçam’a savaş açacağını ileri sürmüştür.³² Devrimci sinema sinemayı burjuvaya karşı yapılacak savaşın en önemli araçlarından biri olarak görmektedir. Faruk Atasoy “Silah Başına” başlıklı yazısında bu düşünceyi, “Tüm devrimci sinemacılara bir çağrıdır bu, Türkiye bugün 2. Ulusal Kurtuluş Savaşının içindedir. Türk halkının savaşı ülkede somutlaşmamış bir ‘gizli istilaya ve işbirlikçi burjuvaziye karşıdır. Çok doğal olarak bu uğraşın silahları da değişik olacaktır. Sinema ise bu savaşta kullanılacak araçlardan biridir. Yalnız devrimci sinemanın uğraşı tek yönlü değildir. Türk emekçileri yanında devrim için savaşırken aynı zamanda kurulu düzenin bir parçası olan Yeşilçam düzenine karşı da bir uğraş vermektedir. Devrime ve sanata karşı çıkan bu sinema düzeniyle uğraş Genç Sinemaya düşmektedir” cümleleriyle anlatmaya çalışmıştır.³³ Burada Devrimci sinemanın Yeşilçam’ı kurulu düzenin sineması olarak görmesi ve ona savaş açması oldukça dikkat çekicidir. Bu düşünce dergide yer alan birçok yazıda sıklıkla vurgulanmıştır.

Faruk Atasoy “Sinemada Emperyalizm” başlıklı yazısında, ABD’nin özellikle II. Dünya Savaşı’ndan sonra başta Avrupa olmak üzere dünyanın büyük bir kısmına kapitalist sinemanın çok sayıda ürününü göndererek ekonomik anlamda yeni bir alan olarak sinema sektörünü ele geçirdiğini hatta bu suretle değişik toplumlar üzerinde kapitalist söylemi ve kültürü etkin kılmaya çalıştığına dikkat çekmiş ve Türkiye’nin de bu tehlike karşısında olduğunu ileri sürmüştür. Atasoy yazısında, sinemadaki bu emperyalist baskıya ancak devrimci sinemanın halkı bilinçlendirerek cevap verebileceği ve emperyalist sinema anlayışına karşı mücadele edebileceğini ileri sürmüştür.³⁴ Yorgo Bozis tarafından “Türkiye’de Sinemada Dış Sömürü” başlığıyla kaleme alınan yazıda da kapitalist sinemanın sömürü düzenine dikkat çekilmiştir. Bozis yazısında kapitalist sistemin işleyişine eleştirel bir yaklaşım getirdikten sonra sinemada dış ticaret yoluyla emperyalist sömürünün yabancı film satışı ve yerli filmler için hammadde ve araç -gereç satışı şeklinde gerçekleştirildiğini anlatmıştır. Bu durumun Türkiye’ye yansımaları “bugün dış ticaret dengesini sürekli dış borçlanmalarla kapatmak zorunda olan Türkiye, senede 450’den fazla yabancı film satın almaktadır. Bu akıl almaz hovardalığın tek özürü, Türk sinema seyircisine dünyadan çevrilen tüm kaliteli filmleri göstermek çabası olabilirdi. Ancak dışardan getirilen filmlerin kökenlerine eğildiğimizde durumun hiçte öyle olmadığını görüyoruz” cümleleriyle ortaya koyan Bozis, özellikle başta ABD olmak üzere kapitalist ülkelerden çok sayıda filmin satın alınmakta olduğuna dikkat çekmiştir. Türkiye’de yabancı film piyasası tümü ile kapitalist ve emperyalist ülkelerin elinde olduğunu ileri süren Bozis, kapitalist sinemanın sadece ekonomik anlamda değil aynı zamanda bu haliyle bir

³² Akerson bu düşüncesini yazısında şu şekilde anlatmaktadır: “İleri kapitalist ülkelerdeki sinema merkezlerinin yaygın yapım ve dağıtım olanakları ile denetim altındaki tuttukları dünya piyasasına sürdükleri filmlerde elbette kapitalizm iyidir emekçiler kapitalizme karşı çıkmayın, cinsinden nutuklar çekilmektedir. Kapitalizmin komünizme olmaktan çok kendini kamufler etmekte için bir yan ideoloji olarak geliştirdiği anti-komünizm çevrilen filmlerin düşünce yapısını oluşturmaktadır? Hollywood ve çömezleri Üçüncü Dünya kurtuluş savaşçıları ‘kanun dışı eşkıyalar’, komünist ajanlar’ olarak tanıtlama, çeşitli düşünce spekülasyonları ile ileri kapitalizmin sonsuzluğunu kanıtlama yoluna giderlerken, Yeşil Çamlar emekçileri mutsuzluğu karşısında açık hava sinemalarında fındık fıstık yedirterek küçük dünyalı insanların huzur dolu hayatı masalı ile hallerine şükrettirmekte, cinsel bunalım ve şiddet gibi üstyapısal sorunları çözülmeden seyircinin boşalmasını sağlayacak biçimde işlemekte, bu arada anti-komünizmin oyun kuralları içinde sosyal içeriği olan nutuklar çekmekten de geri durmamakta, kestirme bir deyimle emperyalizmin işportacılığını yapmaktadır. Anti-komünizmin politik, ekonomik, kültürel alanda dilediği gibi at koşurma olanağı sağlayan ‘co-existence -barış içinde beraber yaşamının öbür ortağı Sovyetler Birliği sineması ise Hollywood’a taş çıkarırcasına çevirdiği bol harcamalı, göz kamaştırıcı ‘Harp ve Sulhler’le yeni sinemanın karşısındaki öbür ucu temsil etmektedir. İnsanlığın tarih öncesi dönemini sona erdirmeye tarihsel görevi yüklenen Üçüncü Dünyadaki Yeni Sinema bu görevin sanatsal yönünün inşası sırasında gelişecek sinema sanatını gerçek niteliğine Atatürk’ün sözünü ettiğini gerçek işlevine kavuşturacaktır. Devrimcilerin sineması, devrimci olabilmek için önce sinema alanındaki ‘Barış içinde beraber yaşamaya’ Hayır demeli, kamerası ile Hollywoodlara ve Yeşil Çamlara savaş açmalıdır. Yeni sinemanın özü de biçimi de bu savaşta saklıdır, bu savaşta gelişecektir.” Tanju Akerson, “Sinemada Barış İçinde Beraber Yaşamaya Hayır”, *Genç Sinema Dergisi*, S.2, s. 7.

³³ Faruk Atasoy, “Silah Başına”, *Genç Sinema Dergisi*, S.3, Aralık 1968, s. 7.

³⁴ Faruk Atasoy, “Sinemada Emperyalizm”, *Genç Sinema Dergisi*, S.5, Şubat 1969, s. 3-5.

şartlandırma aracı olarak kamuoyunu emperyalist emelleri çerçevesinde yönlendirdiğini de savunmuştur.³⁵

Dergide kaleme alınan yazılarda sıklıkla devrimci sinemanın halka inmenin tek yolu olarak savunulduğu da dikkat çekmektedir. Ahmet Soner “Halka çıkmak” başlığıyla kaleme aldığı yazısında Osmanlı son dönemindeki aydın çatışmasına dikkat çekmiş ve aydınlar arasındaki ilerici gerici çatışmasının halka bir fayda vermediği ve aydını halktan uzaklaştırdığını iddia etmiştir. Soner, devrimci sinemanın aydının halka inmek için en önemli araçlardan biri olacağı savunmuştur.³⁶

Türk sinemasına yönelik de devrimci sinema tartışmalarında devrim için sinemanın önemi de vurgu yapıldığı görülmektedir. Algın Saydar “Devrim için sinemanın gerekliliği” başlıklı yazısında bu boyuta dikkat çekerek şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Filmlerimiz, yozlaşmış burjuvanın FİLM BÖYLE OLUR önerisinin kalbine çevrilmiş birer silahtır. Ve filmlerimiz çöküntü halindeki kapitalizmin bilinen oyunlarına çevrilmiş birer silahtır. Kapitalizm ve kapkaççı düzeni vurmağa yönelen her hareket de devrim için gereklidir”.³⁷ 16 Şubat 1969’da yaşanan ve sol literatürde çok önem verilen 6. Filo olayı da genç sinemacı yaklaşımın devrimci sinema idealinde önemli bir yer tutmuştur. Artun Yeres “Genç Sinema’da Anti-Amerikan Gözlem ve Eylem” başlıklı yazısında ABD donanmasının 17 Temmuz 1968 ve 16 Şubat 1969 tarihlerinde Türkiye’yi ziyaretleri ve bu ziyaretlerden hemen sonra bir Amerikalı gazetecinin Türkiye’den “köpek” benzetmesiyle bahsetmesine değinerek “Amerika’nın Türkiye’ye ve Türk insanına karşı küstahlık ve hayasızlıkta ne denli ileri gidebileceğini de göstermiş yıllardır takındığı Güzel Amerikalı” maskesi de böylece düşmüş oldu. Artık emekçi Türk insanı emperyalizmi yurdundan tekrar kovmak için bilinçle eyleme geçmiştir” değerlendirmesinde bulunarak bundan böyle Genç Sinemanın da bu eylem içerisinde oluşacağını, maddi ve teknik imkansızlıklarına rağmen toplumsal olayları saptayacağını elde edeceği bu tür olaylar ile ilgili belgeleri devrimci bakış açısıyla filmleştirerek tarihsel sorumluluğu olan yerine getireceğini ifade etmiştir.³⁸ Altan Yalçın da “Sinemanın Gerillaları” başlıklı yazısında kapitalizmin etkisindeki Türk sinemanın Türk toplumun gerçek değerlerini tamamen yozlaştırdığını iddia ederek Türk insanının kendi ulusal bilincine kavuşmasına yardımcı olacak bir sinemaya büyük özlem duyulduğunu ifade etmiş ve Genç Sinemacıların bu savaşın gerillaları olacağı savunmuştur.³⁹

³⁵ Yorgo Bozis, “Türkiye’de sinema’da dış sömürü”, *Genç Sinema Dergisi*, S.6, Mart 1969, s. 6-7.

³⁶ Ahmet Soner, “Halka Çıkmak”, *Genç Sinema Dergisi*, S.5, Şubat 1969, s. 3-13-14.

³⁷ Algın Saydar, “Devrim İçin Sinemanın Gereği”, *Genç Sinema Dergisi*, S.6, Mart 1969, s. 14-15.

³⁸ Artun Yeres, “Genç Sinema’da Anti-Amerikan Gözlem ve Eylem”, *Genç Sinema Dergisi*, S.6, Mart 1969, s. 16.

³⁹ Altan Yalçın kapitalizmin etkisindeki Türk sineması hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Alın yazısı bütün diğer geri bırakılmış ülkelere koşut bir ülkenin torunlarıdır. Küçümsemeye, horlamaya, ezilmeye ve sömürilmeye alıştırılmış bir ulusun çocukları. Gözümüzü bir savaş ortamında açıyoruz. Ve artık tek var olma olanağımız girmekte belirleniyor. Alanımız sinemadır. Haberleşme araçlarının en korkuncu en güçlüsü en etkin. Uyduruk kahramanları, sözümonlara yöneticileri, vurguncuları, bonoları, tesisleri, üsleri oyuncularıyla örgütlü bir alanda; inanmışlıkları, halktan yana olmaları, adanmaları dışında başka güçleri bulunmayan bir avuç insan, bütün başlangıç eksikliklerini taşıyarak yürümeye çabalyor. Ülkemizde bu güne değin yapılan sinema gerçek ulusal değerlerden en ufak nasibini alamamış, koyu bir şematizmin etkisinde bir kalıntı niteliğini taşımaktadır. Bu kalıntı elli yıla yakın bir süredir, gerçek değerleri yaratan emekçilerin üzerinde ağır bir eğlence kandırmacası ya da halkı yine ürettiği değerleri yozlaştırarak sömüren sömürge bir yük olmuştur. Yalnız adı ve konuşmaları Türkçe olan bu filmlerin bütün ulusal değerleri de taşıdıkları adların Türkçe yazılmasından ibarettir. İçinde Amerikan filmlerine özgü gizli iyi aile etkileri, sulukule ortamını bile yaratmaktan uzak sözümona komedileri evde kalmış kızları, romantik iyi aile çocuklarını etkileyen melodramları ve nihayet gerçekten Türk insanına hakaret anlamı taşıyan köy kasaba büyük şehir yansımalarıyla Türk sineması emekçilerin karşısında onları soyan ve en bayağı anlamda sömüren bir güç olmaktan öteye bir nitelik taşımamaktadır. Kamuoyunu sürekli yalanlarla bulunduğu ortamın karanlığına sürükleyen Türk sinemacıları hiçbir zaman karşılarında etten, kemikten duyusu, düşünüşü gerçekleri görebilme yetisi bulunan seyirciyi hesaba katmamışlardır. Toplum adına, halk adına film yaptıklarını, gece kulüplerinin bol kadınlı ve içkili sofralarında öğrenen, bütün bir halkı yazılımlarına doldurmaya çalışan sanatçılarımız (!) koskaca bir ulusun tarihi gelişimini de içki kadehlerine sığdırmaya özenmektedirler. Ve sorun bu gün açıkça şudur: Gerçekleri kavrama için olağanüstü çaba harcayan Türk insanının kendi ulusal bilincine kavuşmasında yardımcı bir sinemaya duyulan

Genç Sinemacılar halktan yana sinema ile halkçılık anlayışını da birbirinden ayırmışlardır. Mehmet Gönenç, “Halktan Yana Sinema Halkçı Değildir” başlıklı yazısında geri kalmış ülkelerde karşı devrimciler olarak nitelendirdiği kapitalistlerin en geçerli tuzağının Halkçılık olduğunu ileri sürmüştür. Gönenç bu düşüncesini “*Batı Kapitalizminin yeni sömürgecilik aşamasında sömürdüğü ülke içinden tohumlaştırdığı ve şeklen halka yakın gözükten bir feodalın bir mütegalibenin dilinden düşürmediği ‘halk anlar mı, halka ne veriyon’ sözcüklerini bu tuzağın kullanılış şekline başka bir şey değildir*” cümleleriyle anlatmıştır.⁴⁰

Genç Sinemacılar sanatta emperyalizmi ve kapitalist sömürü düzeninin ortaya koyduğu sinema anlayışını her şekilde ve fırsatta sert bir dille eleştirmiştir. Gaye Petek “Sinemacı (görev karşısında ve onun içinde)” başlıklı yazısında sanatta emperyalizme vurgu yaparak Genç Sinemacılar ve emperyalizme karşı duruşları ile ilgili olarak “*Varolan sinema düzeninin Türk halkını sömürdüğü de bir başka gerçek; genç sinemacı bu düzene de karşı çıktığı için halka sömürülmemesi gerektiğini göstermeli, onu emperyalizme hayır demeye hazırlamalı. Hayır diyenler var tabi, genç sinemacı arkadaşlarının ve emekçi halkın yürüyüşlerini, eylemlerini ve emperyalizmin yumruğu altında ezilişlerini alıcısı ile saptayacak ve bu belgeleri ne yapıp yapıp gösterecektir. Kentlerde, işyerlerinde grev yapanlara, savaşanlara ve hatta eylemlerden kaçanlara. Köylere dek gitmesi gerektir genç sinemacının. Onun silahları filimlerdir. İlk önce Yeşilçamlara karşı savaşını, onlarla verecektir, ama bir gerçeği unutmadan : Sinemadaki emperyalizmden önemli evrensel yapıda bir emperyalizm vardır, bunun bir kolu kendi ülkesindedir. Ancak buna karşı direnişi ile savaşa bir katkıda bulunabilir*” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁴¹

Genç Sinemacılar, yazılarında kapitalist batı sinemasının çok masraflı ve toplum gerçeklerinden uzak filmlerine karşılık Genç Sinema’nın basit sinemadan yana olması gerektiğine de dikkat çekmişlerdir. Yakup Barokas “Basit Sinema” adlı yazısında bu noktaya yoğunlaşmıştır. Barokas yazısında, Genç Sinemacının her şeyden önce olguları temel nedenlerine inerek incelemek ve ortaya koymakla yükümlü olduğuna değinerek basit sinema anlayışını “*Devrimci özünden ileri gelir, çünkü devrimci bir film emperyalizmin sineması gibi halkları afyonlamak için bin dereden su getirmez, basit gerçekleri ört bas etmek amacı ile. Ses, görüntü, kurgu tek bir amaca yönelir basit sinema’da; filmin devrimci özünü güçlendirmek ve ona yeni boyutlar kazandırmak. Batı sinemasının ürünü olan sanat oyunlarına yer vermez. Ancak bu konuda her türlü bağnazlığa ve dogmatizme karşıdır. Yeni bir biçim yaratma çabasıdır ulusal değerlerin doğrultusunda*” cümleleriyle ortaya koymuş ve özellikle Genç Sinemacıların belgesel filmlere yoğunlaşmaları gereğine vurgu yapmıştır.⁴² Mete Tanju da benzer şekilde “genç sinemacı ve belgesel film” başlıklı yazısında Genç Sinemacı ve devrimci amaçlarını gerçekleştirebilmek için en elverişli filmin belgesel film olduğuna dikkat çekmiştir.⁴³ Genç Sinema Dergisinin yazarlarından Veysel Atayman ise, “basit sinema olamaz” adlı yazısında Genç Sinemacılar arasındaki basit sinema tartışmalarına karşı çıkararak basit sinema anlayışını sert bir şekilde eleştirmiştir. Atayman, “basit sinema yoktur kötü sinema vardır” diyerek basit sinema tartışmalarının sonuçta sinemanın kalitesine büyük bir zarar vereceğini ileri sürmüştür.⁴⁴

Genç Sinema Dergisi yayın hayatı boyunca sıklıkla sansüre tabi tutulmuştur. Dergide kaleme alınan yazılarda sansürün derginin önündeki en büyük engel olduğuna da vurgu yapılmıştır. Dergi yazarlarından Osman Ertuğ “dikkat SANSÜR var!” başlıklı yazısında sansür uygulamalarını eleştirel ve alaycı bir yaklaşımla ele almıştır. Ertuğ, hükümetin toplumsal gerçeklere dayalı filmlere katıyen izin vermediğine ve büyük güçlükler çıkardığına dikkat çekerek, Amerikan

özlem, mevcut düzeni sürdürme kaygısı taşıyanlarla, o düzeni değiştirmeye yönelenler arasındaki savaşı zorunlu kılmıştır”, Altan Yalçın, “Sinema Gerillaları”, *Genç Sinema Dergisi*, S.6, Mart 1969, s. 18-19.

⁴⁰ Mehmet Gönenç, “Halktan Yana Sinema Halkçı Değildir”, *Genç Sinema Dergisi*, S.6, Mart 1969, s. 23.

⁴¹ Gaye Petek, “Sinemacı (görev karşısında ve onun içinde)”, *Genç Sinema Dergisi*, S.9, Eylül 1969, s. 11.

⁴² Yakup Barokas, “Basit Sinema”, *Genç Sinema Dergisi*, S.10, Kasım 1969, s.12.

⁴³ *Genç Sinema Dergisi*, S.11, Aralık 1969, s. 3-4.

⁴⁴ Veysel Atayman, “basit sinema olamaz”, *Genç Sinema Dergisi*, S.11, Aralık 1969, s.6-8.

emperyalizmini eleştiren, gerçeği yansıtan, emekçilere sınıf bilincini aşıl原因, öğrenci, işçi ve köylü hareketlerini, mitingleri, boykotları konu alan filmlerin gösterilmesinin asla mümkün olmadığını ileri sürmüştür. Ertuğ, sansür yönetmeliğinin İtalya'dan alındığını iddia ederek hükümetin yeni bir sansür yönetmeliği hazırlığında olduğu ancak bu yönetmeliğin de devrimci sinemayı ezmek amacıyla hazırlandığını savunmuştur.⁴⁵

Genç Sinema Dergisinde Yeşilçam en önemli hedef olarak gösterilmiştir. Yeşilçam'ın emperyalist düzenin araçlarından biri olduğu düşüncesi dergi de kaleme alınan yazıların birçoğunda sıklıkla vurgulanmıştır. Dergide bu anlayışın en önemli kalemlerinden biri Mutlu Parkan olmuştur. Ankara Ulus gazetesinde film eleştirileri yayınlamakta olan Mutlu Parkan Türk Solu, Yeni Dergi ve Ankara Birlik Dergilerinde de yazılar yazmış ve Genç Sinema dergisinde de önemli yazılar kaleme almıştır. Parkan, "yürürken" başlığıyla kalem aldığı bir yazısında devrimci mücadele alanının oldukça genişlediğini sanatın hemen her alanında etkin olmaya başladığını, sadece sinemada değil, edebiyat, şiir, tiyatro gibi önemli alanlarda devrimci mücadelenin önemli bir noktaya geldiğini ileri sürmüştür. Parkan yazısında, Genç Sinemanın en büyük mücadelesinin Yeşilçam ile olduğunun da altını çizmiştir.⁴⁶ Benzer Yeşilçam eleştirisini Yorgo Bozis de "Türkiye'de Sinema Düzeni-1: Yeşilçam" başlıklı yazısında yapmıştır. Bozis yazısında Türkiye'deki sinema anlayışını etraflıca ortaya koyduktan sonra Yeşilçam'da egemen olan gücün tefeci tüccar olduğunu ileri sürmüştür. Bununla birlikte Yorgo Bozis'in Mutlu Parkan'a göre daha ılımlı bir yaklaşım gösterdiği dikkat çekmektedir. Bozis, Yeşilçam'da ulusal bir burjuvazinin varlığına dikkat çekerek ve bu oluşumun dışlanmaması gerektiğine de vurgu yapmıştır. Ancak Yeşilçam'ın ulusal burjuvasının her an kapitalist çevrelerle iş birliği yapabileceğinin de dikkatlerden kaçmaması gerektiğini ifade etmiştir.⁴⁷

Dergide yer alan yazılarda Mutlu Parkan ağırlıklı olarak kapitalist düzenin sömürü aracı olarak sinemaya vurgu yaparak emperyalist sinemaya şiddetli eleştiriler getirirken, derginin önemli kalemlerinden Üstün Savaşta ise daha çok Genç Sinema hareketinin ekonomik sorunlarını dile getirmiş ve bu çerçevede örgütlenme gereksinimine duyulan ihtiyaca vurgu yapmıştır. Üstün Savaşta, "ekonomik örgütlenmeye doğru -2" başlığıyla kaleme aldığı yazı dizisinde Genç Sinema oluşumunun yeni bir hareket olduğuna dikkat çekerek mutlak surette bir örgütlenme içerisinde olmasını savunmuş ve Genç Sinema'nın "Düşünce" ve "hareket" olduğuna dikkat çekmiştir.⁴⁸ Aynı şekilde, Mete Tanju da "devrim sinemasının sorunları içinde YAPIT" başlıklı yazısında Genç Sinema olayının bir düşünce ve eylemler bütünü olduğundan bahsetmiştir.⁴⁹ Yakup Barokas da "devrimci ve ulusal Türk sineması için genç sinema bir harekettir" başlıklı yazısında "*Genç Sinema, devrimci bir sinemanın oluşması için gerekli tüm eylemleri kapsar. Şimdilik gerçek bir sinemadan sözedilene dek- çekilecek olan kısa filmler- madem ki ekonomik olanaklar şimdilik ancak bunu olanaklı kılmaktadır- sırf objektif ve sübjektif koşulların gerçekleşmesi amacına yönelecektir. Bu nedenle Genç*

⁴⁵ Osman Ertuğ, "dikkat SANSÜR var", *Genç Sinema Dergisi*, S.11, Aralık 1969, s.13-15.

⁴⁶ Mutlu Parkan, "yürürken", *Genç Sinema Dergisi*, S.12, Mart 1970, s. 3.

⁴⁷ Yorgo Bozis'in yazısında Yeşilçam ile ilgili şu önemli tespitler yer almıştır: "*Yeşilçam'da egemen olan güç işletmeci (tüccar), sermaye de tüccar- tefeci sermayesidir. Bunun da zorunlu bir sonucu film üretiminden elde edilen artı-değerin yeniden film üretimine akması olmaktadır. Ayrıca Yeşilçam endüstrisi geniş pazarlardan da yoksundur. Bu nedenlerle Yeşilçam endüstrisinin kapitalist aşamaya geçmesi olanaksızdır, çünkü bu geçişi sağlayacak dört koşuldaki ikisi (kapitalist sermaye ve geniş Pazar) eksiktir. Kaldı ki Yeşilçam'ın durumu Türkiye'nin genel düzeninden soyutlanarak ele alınamayacağından ve emperyalizmin tahakkümü altında olan dışa bağımlı bir ülkede kapitalist aşamaya geçiş söz konusu olamayacağından Yeşilçam'da da bu geçişin gerçekleşmesi ileride dahi tamamen olanaksızdır. Fakat bu durum, Yeşilçam'da millici nitelikte bir burjuvazisinin (yapımcılar) ve küçük burjuva dönüşümcü kültürü savunan yönetmenlerin ve sömürülen geniş bir emekçi kitlesinin varlığını yadsınamıza yol açmamalı ve sinemada devrimci ulusal bir cephenin kurulması yolunda harcanacak çabalar açısından bu somut gerçek her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Ama yapımcıların kaypak ve her an işbirliği olmaya, emperyalizmin sinemasıyla uzlaşmaya hazır durumda oldukları da gözden kaçırılmamalıdır. Sinemada*

⁴⁸ Üstün Savaşta, "ekonomik örgütlenmeye doğru-2", *Genç Sinema Dergisi*, S.12, Mart 1970, s.6-8.

⁴⁹ Mete Tanju, "devrim sinemasının sorunları içinde YAPIT", *Genç Sinema Dergisi*, S.12, Mart 1970, s.13.

Sinema bir kişi veya grup olayı değildir. Toplumsal olayların doğrultusunda gelişen bir sinema olayıdır” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁵⁰

Genç Sinema Dergisinde başta emperyalist batı sineması olmak üzere Türkiye’de sinemanın kalesi Yeşilçam ve onun toplumsal gerçeklerden uzak ve tamamen batıya endeksli sinema anlayışı şiddetle eleştirildiği görülmektedir. Ayrıca, hükümetin sansür üzerinden sinema da kurduğu baskı da derginin en önemli konuları arasında yer almıştır.

Sonuç

II. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası ilişkiler düzleminin genel adı olan Soğuk Savaş hemen tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’nin siyasal yaşamında oldukça belirleyici rol oynamıştır. Özellikle düşünce hayatının şekillenmesinde ve buna dayalı olarak ideolojik temelde ayrışmaların başlangıcı Soğuk Savaş ile olmuştur. ABD’nin etkisinde yürütülen komünizmle mücadele milliyetçi muhafazakâr oluşumları fazlaca güçlendirdiği gibi sol düşüncenin örgütlenmesine de zemin hazırlamıştır. Başta siyasal alanda olmak üzere sol örgütlenme ve düşünce hareketleri kısa sürede toplum hayatının hemen her alanında karşılık bulmuş ve bazı örgütlenmelere de ortam hazırlamıştır. Siyasal yaşamda oldukça belirgin bir hale gelen sol ve sağ düşünce yaklaşımları Soğuk Savaşın özellikle ikinci yarısından daha doğrusu 1968 yılından itibaren edebiyat, sanat, müzik gibi toplum hayatının daha farklı ancak belki de en etkin boyutlarında hissedilir derecede kendini göstermeye başlamıştır. 1950’li yılların başlarından itibaren toplum hayatında oldukça kısıtlı çevrelerde yer edinmeye başlayan sinema özellikle 1960’ların sonları ve 1970’li yıllarda toplum hayatında oldukça etkili rol oynamaya başladığı gibi siyasal ortamın düşünce akımlarından da fazlaca etkilenmiştir. 1960’lı yılların sonlarına kadar ağırlıklı olarak siyasal oluşumlar ve bu oluşumların etkisindeki örgütler ve yazılı medyada kendini gösteren sol ve sağ düşünce tartışmaları özellikle 1960’lı yılların sonlarından itibaren sinemada etkin bir şekilde yer edinmeye başladı. Türk sinemasının simgesi Yeşilçam bir anda sol düşüncenin hedefi haline geldi. 1968 yılı sonlarında Genç Sinemacılar Topluluğu sol düşüncenin etkisinde olarak devrimci sinema tartışmalarını başlattı ve Türkiye’deki sol ve sağ düşünce arasındaki rekabete yeni bir alan açmış oldu. Ekim 1968 yılından itibaren Genç Sinema adıyla çıkardıkları derginin etrafında bir araya gelen bir kısım sinema yazar ve yapımcılar Yeşilçam’ı emperyalist sömürü düzeninin Türkiye’deki aracı olduğu iddiasıyla ortaya çıkararak Türkiye’de ideolojik sinema anlayışının temellerinin atılmasında önemli rol oynadılar. Yeşilçam kapitalist sömürü düzenin Türkiye’deki uzantısı olarak sert bir dille eleştirildi. Genç Sinemacılar Topluluğu devrimci sinema tartışmalarında iki önemli unsuru hedef aldılar. Bunlardan biri Yeşilçam, diğeri de hükümetin sinema üzerinde uyguladığı baskı ve buna dayalı sansür politikası. Bu iki unsur da Genç Sinema Dergisinde kaleme alınan yazılarda önemle vurgulanmıştır. Genç Sinemacılar Yeşilçam’ın toplumsal gerçeklikten uzak sinema anlayışına alternatif olarak belgesel tarzında ideolojik kısa filmlerin yapımında önemli rol oynamışlar ve bu suretle sinemanın toplumsal sorumluluğu yerine getireceklerine inanmışlardır. Genç Sinemacılar devrimci sinema düşüncesini Genç Sinema Dergisinde etkin bir şekilde savunmakla kalmamışlar düzenledikleri protesto eylemleri ile Türkiye’de gerçekleştirilen bazı sinema etkinliklerini de sert bir dille eleştirmişlerdir. Bu yönüyle Genç Sinemacılar Topluluğu sadece düşünsel değil aynı zamanda eylemsel bir oluşum olarak da dikkat çekmektedir. 1968 yılından 1971 yılına kadar kısa bir süreli yayın hayatına rağmen sinemada devrimci sinema tartışmalarını başlatması ve Yeşilçam’a alternatif oluşturma gayretleri Genç Sinemacılar Topluluğu ve devrimci sinema tartışmalarının yoğun bir biçimde yürütüldüğü Genç Sinema Dergisini Türkiye’deki sol düşüncenin serüvenini takip etme anlamında da önemli kılmaktadır.

⁵⁰ Yakup Barokas, “devrimci ve ulusal türk sineması için genç sinema bir harekettir”, *Genç Sinema Dergisi*, S.12, Mart 1970, s.24.

Kaynakça

1.Sürelî Yayınlar

- Genç Sinema Dergisi*, S.1, Ekim 1968.
Genç Sinema Dergisi, S.2, Kasım 1968.
Genç Sinema Dergisi, S.3, Aralık 1968.
Genç Sinema Dergisi, S.4, Ocak 1969.
Genç Sinema Dergisi, S.5, Şubat 1969.
Genç Sinema Dergisi, S.6, Mart 1969.
Genç Sinema Dergisi, S.7, Mayıs 1969.
Genç Sinema Dergisi, S.8, Temmuz 1969.
Genç Sinema Dergisi, S.9, Eylül 1969.
Genç Sinema Dergisi, S.10, Kasım 1969.
Genç Sinema Dergisi, S.11, Aralık 1969.
Genç Sinema Dergisi, S.12, Mart 1970.
Genç Sinema Dergisi, S.13, Haziran 1970.
Genç Sinema Dergisi, S.14, Ocak 1971.

2.Kitaplar

- ALKAN, Mehmet Ö., “Yetmişli Yıllarda Günlük Hayatın Siyasetine Dair: Zıtlıklar, Kutuplaşma, Siyasallaşma, Radikalleşme”, *Türkiye'nin 1970'li Yılları*, Haz: Mete Kaan Kaynar, İletişim Yayınları, İstanbul 2020.
- AYÇA, Engin, *Şu Sinema Dedikleri*, Artshop yayınları, İstanbul 2016.
- BORA, Tanıl-Kerem ÜNÜVAR, “Ellili Yıllarda Türkiye’de Siyasi Düşünce Hayatı”, *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, (Haz: Mete Kaan Kaynar), İletişim Yayınları, İstanbul 2015.
- EKEN, Mehmet Evren, “Yetmişli Yıllarda Türk Sineması”, *Türkiye'nin 1970'li Yılları*, Haz: Mete Kaan Kaynar, İletişim Yayınları, İstanbul 2020.
- KAHRAMAN, Bülent, *Türk Siyasetinin Yapısal Analizi I*, Agora kitaplığı yayınları, İstanbul 2010, s. 197-204.
- ÖRNEK, Cangül, *Türkiye'nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı*, Can yayınları, İstanbul 2015.

Summary

After 1945, the world took a brand new turn. A new era has begun, which will be effective in all aspects of the political and social lives of almost all nations of the world, especially in the international arena. The United States of America and Soviet Russia, which came out of the World War II even bigger and stronger, became two important powers that would direct the developments in the new world from this moment on. The two allied states of the war became the two rival powers of the post-war. In this period, which is called the Cold War, two rival powers waged a fierce struggle. The ideologies they represented in this struggle determined the color of not only political relations but also all kinds of struggles. On the one hand, the representative and defender of the capitalist order, the USA, and on the other hand, Soviet Russia, the representative and defender of communism, fought to dominate their ideologies. During the Cold War period, which continued until the dissolution of the Soviet Union in 1991, the fight and rivalry between capitalism and communism spread to all aspects of social life other than political life. This conflict, which was seen in the international arena and political life at the beginning, showed itself in a short time in every dimension that concerns social life. The understanding of the struggle against communism led by the USA and thus making the capitalist order dominate the whole world received a serious response by the communist thought represented by Soviet Russia. The struggle of the USA to dominate the capitalist order has become the main target of leftist thought. Left thinking, which developed and strengthened under the influence of Soviet Russia and communism, soon began to find an effective response in the countries of the immediate vicinity, especially in capitalist countries. The struggle against capitalism, which was carried out effectively in the political arena, soon began to manifest itself in a new but effective area in social life, such as cinema, especially in art and literature. Cinema, which started to take a place in the social life in Turkey since the 1950s, continued its existence for a long time under the dominance of Yeşilçam (Turkish Cinema) and articulated with capitalism. Turkish cinema, which remained under the dominance of Yeşilçam until the late 1960s, started to become a new area of political conflicts, especially since 1968. The violent protests by Leftist organizations against US Navy's 6th Fleet, which visited Istanbul in 1968, and some subsequent events increased the ideological polarization and conflict in Turkey, and made cinema a new and powerful area of this conflict. Leftist thought, which has been accepted by different segments of society in Turkey, was also influential in the field of cinema in 1968. A group of filmmakers defending that Yeşilçam is an extension of the capitalist system of exploitation in Turkey, established the Young Filmmakers Community, and paved the way for the leftist organization in cinema. After the Young Filmmakers' Society was founded in 1968, they pioneered revolutionary cinema discussions in the field of cinema until 1971. They defended the revolutionary cinema concept in cinema against the capitalist order, both in the field of action and in the field of thought. They fiercely protested the state-sponsored film festivals, claiming that Yeşilçam served the capitalist order. They relentlessly criticized Yeşilçam and the governments' censorship policy in articles written in the magazine they published under the name of Genç Cinema. They pioneered documentary films in the ideological short film style and shot many films within this framework. They organized film festivals in order to make the revolutionary cinema concept effective in social life. With the film festivals they organized in Ankara and other Anatolian cities, especially in Istanbul, they had the opportunity to show ideological short films to different segments of society. Young Cinematographers, who also differed among themselves from time to time, led the ideological debates in Turkish cinema between 1968-1971 and defended the idea that revolutionary cinema was based on social realities.

